

3. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 14.09.2025).

4. Ковальчук В. В. Сучасні технології у розкритті злочинів. Полтава: Полтавський політехнічний університет, 2022. 245 с.

5. Топчій В. В. Напрями вдосконалення розслідування злочинів у медичній сфері. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2020. DOI: 10.32782/2307-3322/2020.60.41. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2021/02/43.pdf> (дата звернення: 14.09.2025).

6. Людвік В. Д. Кримінально-правова характеристика посягання на життя журналіста. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2016. № 2. С. 239–242. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILA=&2_S21STR=Nvdduvs_2016_2_35 (дата використання: 14.09.2025).

Валерій КРАСІЛЬНИКОВ

курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Ганна БІДНЯК

завідувач кафедри криміналістики та домедичної підготовки Дніпровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ ДІТЕЙ-ЖЕРТВ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ

Завдання виявлення дітей, які стали жертвами торгівлі людьми, є багатограним і непростим. Воно включає не лише встановлення особи дитини, але й визначення її правового та соціального статусу задля забезпечення всебічного захисту. Цей процес передбачає надання комплексної допомоги – соціальної, психологічної та медичної а також створення безпечних умов для дитини. Специфіка роботи з дітьми-жертвами полягає у врахуванні їхнього віку, психологічного стану, фізичних особливостей, вразливості та можливих травм. Ці фактори вимагають застосування підходів, відмінних від тих, які використовуються для дорослих потерпілих. Згідно з міжнародними стандартами та національним законодавством, дитина, яка постраждала від торгівлі людьми, визнається не

лише об'єктом злочину, але й суб'єктом прав, що потребує особливого правового захисту [2].

Процес ідентифікації передбачає комплексне застосування правових, психологічних, медичних і технічних методів для максимально точного встановлення особи, навіть у випадках наявності перешкод, таких, як підроблені документи, відсутність офіційної реєстрації народження, мовні бар'єри або культурні особливості дитини. Технічні засоби ідентифікації, зокрема біометричні методи, аналіз відбитків пальців, ДНК-експертиза та інші криміналістичні технології використовуються разом із психологічним аналізом, оцінкою поведінкових рис і соціальним аналізом. Такий підхід дозволяє не лише встановити особу, але й з'ясувати обставини, за яких дитина потрапила в ситуацію торгівлі людьми, а також ризики повторної травматизації [3].

Психологічна складова визначення статусу дитини, яка пережила насильство, є надзвичайно важливою. Оскільки такі діти можуть відчувати страх, не довіряти дорослим, мовчати або навіть відмовлятися визнавати себе жертвою, фахівці, які займаються цим процесом, повинні мати високу кваліфікацію у сфері дитячої психології, кризової допомоги та соціальної роботи. Вони мають застосовувати методи, які знижують стрес і запобігають повторній травматизації, створювати безпечну атмосферу для спілкування та опитування, а також гарантувати конфіденційність та захист прав дитини [1; 4].

Правові аспекти встановлення статусу дитини включають співпрацю між різними державними та громадськими організаціями: службами у справах дітей, правоохоронними органами, соціальними службами та міжнародними установами. Така взаємодія допомагає офіційно підтвердити особу дитини, оформити її статус як потерпілої та визначити необхідні заходи для її захисту й відновлення. Особливу увагу приділяють перевірці правдивості інформації, яку надає дитина або ті, хто її супроводжує, адже існує значний ризик обману чи надання неправдивих даних. У таких випадках застосовується комплексний підхід, що поєднує свідчення, документальні докази та результати експертиз [5].

Сутність ідентифікації дітей-жертв торгівлі людьми полягає у комплексному поєднанні правових, психологічних та технічних заходів, спрямованих на захист життя, здоров'я та прав дитини, а також на забезпечення ефективності кримінального провадження. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики повторної експлуатації, гарантувати належний рівень допомоги та створити умови для подальшої соціальної адаптації дитини [2]. У сучасних умовах, коли міжнародна спільнота активно розробляє стандарти боротьби з торгівлею людьми та посилює заходи захисту дітей, ідентифікація потерпілих стає не просто процедурою встановлення особи, а ключовим елементом системи захисту прав дитини та протидії торгівлі людьми на глобальному і національному рівнях [3].

У сучасній криміналістичній діяльності ключову роль відіграє впровадження інноваційних підходів до ідентифікації дітей, що

забезпечують високу точність і оперативність. До таких передових методів належать біометричні технології, наприклад: сканування сітківки ока, розпізнавання обличчя за допомогою алгоритмів штучного інтелекту, інтегрованих з базами даних неповнолітніх. ДНК-аналіз є потужним інструментом для точного встановлення біологічної спорідненості між дитиною і її законним опікуном, що особливо важливо в ситуаціях відсутності або фальсифікації документів [1; 4].

Подальше вдосконалення системи ідентифікації дітей, які стали жертвами торгівлі людьми, потребує безперервного розвитку нормативно-правової бази, яка б відповідала сучасним викликам та загрозам. Ключовим аспектом є гармонізація національного законодавства з міжнародними стандартами. Особливу увагу слід приділити положенням Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція та Факультативний протокол до Конвенції про права дитини, що стосується торгівлі дітьми, дитячої проституції та дитячої порнографії) [2]. Це дозволить сформувати єдиний правовий простір, що сприятиме ефективній протидії торгівлі людьми та гарантуватиме захист прав дітей незалежно від їхнього громадянства чи географічного розташування.

Освітній аспект ідентифікації має також вагоме значення. Підготовка кваліфікованих фахівців, які можуть ефективно виявляти, ідентифікувати та надавати допомогу дітям-жертвам торгівлі людьми, є ключовим фактором. Для ефективного виявлення дітей, які стали жертвами торгівлі людьми, потрібен комплексний підхід, що включає активну участь громадськості. Підвищення обізнаності населення про ризики, ознаки, способи допомоги і відповідальність за цей злочин є критично важливим [5]. Сучасна ідентифікація дітей-жертв базується на поєднанні криміналістичних методів, інноваційних технологій, а також правових, психологічних та технічних знань. Це дозволяє не лише встановити особу дитини, але й забезпечити її захист, реабілітацію та інтеграцію в суспільство, а також ефективно протидіяти торгівлі людьми на різних рівнях [1].

1. ОБСЄ. Первинна ідентифікація дітей-жертв торгівлі людьми: огляд рекомендацій та інструментів. 2024. [Osce.org/Ukraine](https://osce.org/ukraine) (дата звернення 17.10.2025)

2. Закон України «Про протидію торгівлі людьми» від 20.09.2011 № 3739-VI (ред. 2024 р.). zakon.rada.gov.ua (дата звернення 17.10.2025)

3. Закон України № 3316-IV про внесення змін до Кримінального кодексу щодо вдосконалення відповідальності за торгівлю людьми. President.gov.ua (дата звернення 17.10.2025)

4. Міністерство соціальної політики України. «З початку 2024 року 119 громадян постраждали від торгівлі людьми». msp.gov.ua (дата звернення 17.10.2025)

5. Правова допомога. «Що таке торгівля людьми та яку передбачено відповідальність за такі дії». legallaid.gov.ua (дата звернення 17.10.2025).